

આ જકાલ મા-બાપ અને વડીલો બાળકોના વાણી, વર્તન અને વ્યવહાર વિષે ફરિયાદો કરતાં હોય છે. તેઓ હાલનાં બાળકો વતિ વ્યથાઓ પણ ઠાલવતા હોય છે. અગાઉનાં ચાલીસ-પચાસ વરસ અગાઉનાં બાળકોનાં બાળપણમાં જે ગુણવત્તા હતી તે હવેનાં બાળકોનાં બાળપણમાં નથી. ટૂંકી યાદદાસ્તમાં દુઃખભર હૈયાવરાળ મેળવીને મા-બાપ અને લોકો આવી વાતો કરે જેને સોશિયલ મિડિયામાં ખૂબ આવકાર મળે છે. એ ખરું કે આધુનિક ઇલેક્ટ્રોનિક કે ડિજિટલ સાધનોની તેઓના આરોગ્ય પર અસર પડી છે, પણ તેનો અર્થ એ નથી કે બાળકો બગડી ગયાં છે. લોકો બરાબર યાદ કરે તો નાનાં હતા ત્યારે ૨૫૫૫૫૫માં સમય પસાર કરતા. તળાવ કે ધૂનામાં નહાતા રહેતાં. શાળાઓમાં શિક્ષકો ભાવ પૂછતા નહીં અને ઘરમાં વડીલો ધ્યાન આપતાં નહીં. મોટા ભાગના કિસ્સાઓમાં બાળકો ઝાડની જેમ મોટા થતાં. ભણે તો ઠીક છે, નહીંતર ખેતીવાડી કે મજૂરી અનામત હતા. વેપારીઓનાં બાળકો વેપારી બનતા. મોટા ભાગના વડીલો પાસે બાળકોને ઉચ્ચ શિક્ષણ અપાવવામાં પૈસા ન હતા.

આજનાં બાળકો માટે પ્રથમ એ વિચારો કે બાળપણમાં જ તેઓ પર અભ્યાસનો મોટો બોજ આવી પડે છે. અગાઉ બાળકો હતાં તે વડીલો આજે સંતાનો માટે શિક્ષણનું મહત્વ સમજ્યાં છે અને તેઓ ખાસ કાળજી લે છે. આ ખાસ કાળજી લે છે, ખાસ ધ્યાન આપે છે. તેથી એ બાબત પણ તેઓના ધ્યાનમાં આવે છે કે આજના બાળકોના વ્યવહાર અને વર્તન બદલાયાં છે. અગાઉ વડીલો બાળકોને ડરાવી રાખતાં. વડીલો સામે એક અક્ષર બોલાય નહીં. આજે વડીલો બાળકો સાથે પ્રેમથી વરતે છે. સમજાવટથી કામ લે છે. એટલે સ્વાભાવિકપણે જ બાળકનું વર્તન સ્વતંત્ર બનવાનું જ. આ સારી વાત છે અને જો સ્વતંત્રતા અને સ્વદેહતા વચ્ચેની સીમા રેખા મા-બાપને ન સમજાય તો સૌથી ખરાબ બાબત છે. પોર્શ અને ફેરારીના સ્ટેઅરિંગ તરુણ સંતાનોને સોંપી દે તો બાળક જરૂર સ્વદેહી બને અને ખતરનાક અકસ્માતો સર્જે.

બાળકો એક મોટો સમુદ છે. તેમાં બધાં જ બાળકો એક સરખાં વર્તન વ્યવહાર કરે તે જરૂરી નથી. સર્જનહારે એમને

**તન કોમલ મન સુંદર હૈ,
બચ્ચે બડોં સે બેહતર હૈ**

વાચ્યતીતની શૈલી પણ સામેવાળાને ગમે એવી હોય છે. સમગ્ર સમાજના વર્તનને બાળકો ઝીલતાં હોય છે. એ ખરું કે ભણવાનું વધુ પડતું પ્રેશર સ્કીન સામે વધારે બેસવું વગેરે કારણોસર તેઓનાં વર્તનમાં નોંધપાત્ર ફેરફારો આવ્યાં છે. એનસીઈઆરટી (નેશનલ કાઉન્સિલ ઓફ એજ્યુકેશનલ રિસર્ચ એન્ડ ટ્રેઈનિંગ) દ્વારા 2022માં હાથ ધરાયેલા સર્વેનાં તારણો મુજબ ચાલીસ ટકા પેરન્સને પોતાનાં બાળકોનાં વર્તન સામે ફરિયાદ હતી. શાળાએ જતા 13 ટકા બાળકોનાં

એ. તે માટેનાં સાધનો અને સગવડો ઉપલબ્ધ થયાં છે. હવે સરખામણી કરો કે ચાલીસ વરસ પૂર્વેના બાળકોના બાળપણમાં ગુણવત્તા હતી કે આજના બાળપણમાં?

એવું નથી કે આજના સમયમાં કોઈ સમસ્યા નથી. સ્કીન ટાઈમ વધવાને કારણે અમુક બાળકોનાં માનસિક આરોગ્ય બગડ્યાં છે, પરંતુ ચાલીસ-પચાસ વરસ પૂર્વે કોઈએ બાળકોનાં માનસિક આરોગ્યનું માપ કાઢ્યું હતું ખરું? એ દિવસોમાં બાળકોના મનોરંજન માટે ખાસ કોઈ સાધનો ન હતાં. ગામડામાં બિલકુલ ન હતાં. આજે પણ વલસાડનાં ધરમપુર, કપરાડા વગેરે તાલુકાઓના ગ્રામ્ય પ્રદેશોમાં આદિવાસી બાળકો પાસે વેકેશનમાં રમવા માટે કોઈ સાધનો હોતા નથી. વડીલો મજૂરીએ ગયાં હોય છે. બાળકો ખેતરોની ધૂળમાં પોતાને આવડે એવી રમતો રમે. સરકારે દરેક ફિયા દીઠ ક્રિકેટ, ટેનિસ, કેરમ વગેરે સાધનો મફતમાં પૂરાં પાડવાની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ. દરેક વસ્તુનો અભાવ આ બાળકોને સાલે છે. બીજાઓ પાસે તે હોય તે જોઈને માનસ કુંઠિત બને છે. સાધન સંપન્ન બાળકોની સ્કીન ટાઈમની સમસ્યાનો ઊકેલ આણી શકાય. તેઓને સાધનો ન આપવા એટલે આપોઆપ બીજી રમતોમાં મન પરોવશે. આજકાલ આ સભાનતા વધી રહી છે, છતાં સ્કીન ટાઈમનાં દૂષણો સ્પષ્ટ થવા માંડ્યા છે. ગયા વરસે એક સર્વે યોજાયો હતો તેમાં જાણવા મળ્યું કે પાંચથી નવ વરસની ઉંમરના બાળકોમાં, લોહીમાં, ટ્રાઈગ્લીસરાઈડ પ્રકારની પ્રમાણ વધી રહ્યું છે. આ ચરબી ભવિષ્યમાં હૃદયનું આરોગ્ય જોખમાવે છે. ‘ધ યંગ લાઈવ્સ ઈન્ડિયા’ દ્વારા લાંબા સમયગાળા, સમજો કે વીસથી વધુ વરસ સુધી દર વરસે બાર હજાર નવાં બાળકોને ઉમેરીને અભ્યાસ ચાલતો રહે છે. સરળ ભાષામાં કહીએ તો એના એ જ બાળકો પર સતત વીસ કે તેથી વધુ વરસ શૈક્ષણિક માનસિક, શારીરિક, સામાજિક, આર્થિક ફેરફારોનો અભ્યાસ થતો રહે છે. દર વરસે તેમાં પ્રથમ વરસના અભ્યાસમાં બાર હજાર વધુ બાળકોને જોડવામાં આવે છે. તાજાં તારણો કહે છે કે શિક્ષણ પ્રત્યે રુચિ તેમ જ અપેક્ષાઓ વધી છે.

પાંત્રીસ ટકા કૃત્રિમ બુદ્ધિમતા, એઆઈનો વપરાશ વધ્યો છે. જો કે ઓનલાઈન દાદગીરી અથવા બુલિંગનો સમાનો 46 ટકા બાળકોએ કરવો પડ્યો છે. અન્ય એક સર્વેમાં 89,000 મા-બાપને આવરી લેવાયા હતા. તેવોના કહેવા પ્રમાણે 9 થી 17 વરસની ઉંમરના 54 ટકા બાળકો સામે અસભ્ય, અશ્લીલ સાહિત્ય કે સામગ્રીનું ઓનલાઈન પ્રદર્શન થયું છે. બાળકોનાં માનસ પર તેની અવળી અસર પડે પણ તેને દૂર કરવા માટે શિક્ષકો અને વાલીઓએ

સારાંશ
★ વિન્સી મરચન્ટ

મળીને પ્રયત્નો કરવા પડે, જે આજકાલ થતાં હોય છે. આજના વાલીઓ બાળકો તેઓનાં અભ્યાસ અને આરોગ્ય પર ખૂબ વધુ ધ્યાન આપે છે. દરમિયાન જૂની કૌટુંબિક અથવા સંયુક્ત કુટુંબની વ્યવસ્થા તૂટી ગઈ છે. નોકરી-ધંધા કરતાં પિતા અને માતાએ શહેરમાં દૂર આવવા-જવાનું હોય. તે સાથે બાળકનાં અભ્યાસ અને ઉછેરની ચિંતા સ્વભાવિકપણે જ બાળક ક્યારેક કે વારંવાર મનમાની કરે ત્યારે વાલો કંટાળી જાય અને ફેસ્ટેશનમાં આવીને કહે કે બાળક ગાંઠતું નથી, પણ ક્યાંથી ગાંઠે? એ બાળક છે એને કુદરતે તોફાન-મસ્તી કરે એ રીતે ઘડ્યું છે. સાકર ખાય ત્વરિત ઊર્જા મેળવે અને કૂદકા મારે તો જ એના સ્નાયુઓ વિકસે અને મજબૂત થાય. એક તરફ એ ફરિયાદ રહે છે કે આજનાં બાળકો શરીર અને મનથી નબળાં હોય છે. એ માટે સ્કીન ટાઈમ ઘટાડવો અને તેઓને શારીરિક રમતો રમવા માટે પ્રેરવાની જરૂર રહે છે. ડરાવી ધમકાવી, ઘરના એક ખૂણામાં બેસાડવાથી ઉલટું નુકસાન થાય.

ગયા વરસે અમેરિકામાં કોમન સેન્સ મિડિયા નામક સંસ્થા દ્વારા સર્વે યોજાયો હતો તેમાં 1300 પેરન્સને સાંકળવામાં આવ્યા હતા. એમાંનાં 61 ટકાની ફરિયાદ હતી કે આજનાં બાળકો અગાઉની પેઢીનાં બાળકોની બરાબર કરી શકતાં નથી. ખાસ કરીને નૈતિક મૂલ્યોની બાબતમાં. દુનિયામાં સર્વત્ર નૈતિક મૂલ્યોનું ધોવાણ થયું છે. સિનેમા અને સોશિયલ મિડિયાની ચાલાકીઓએ તેને ઝડપી બનાવ્યું છે. અમુક વાલીઓ એ ચિંતા દર્શાવી કે આજના કિશોરો-તરુણો અને યુવાનો વિપરિત સ્થિતિ સામે ઝીંક ઝીલી શકતાં નથી અને પોતાની મેળે, સ્વતંત્ર, જીવતાં આવડતું નથી. પરંતુ અમેરિકા યોજાયેલાં અનેક સર્વે બતાવે છે કે અગાઉની પેઢી કરતાં આજની પેઢીમાં બાળકો લગભગ તમામ ક્ષેત્રોમાં ઉત્કૃષ્ટ પરિણામો લાવી રહ્યાં છે. નીતિમત્તા અને સ્વતંત્રતામાં પણ તેઓ ઘણા આગળ છે. અગાઉની અમેરિકાની પેઢીનાં બાળકો અહંકારી, અતડાં, તુંડમિજાજી હતાં તેની સરખામણીમાં આજનાં બાળકોમાં એ અવગુણ ખૂબ ઓછા પ્રમાણમાં જોવા મળે છે. આજનાં બાળકોનાં માનસ ખુલ્લાં છે અને તેઓ બીજા લોકોના વ્યક્તિત્વને સ્વીકારે પણ છે.

આપણે ત્યાં અમુક મા-બાપો ગુટખા ચાવતાં ચાવતાં કે બીડીઓ ચૂસતા ચૂસતાં ફરિયાદો કરે કે આજની પેઢી નકામી છે. આ લોકોએ અરીસા સામે આત્મદર્શન કરવાની જરૂર છે. કોઈનો વાંક કાઢો તો લોકો તમારી વાત સાંભળે. વાહ વાહ કરે. પરંતુ આવી વાતો તર્ક કે આધાર વગરની હોય છે. નવા શિક્ષણના પ્રયાસોનો ફાયદો અમેરિકામાં જણાયો છે.

બાળકોમાં ડ્રગ્સના સેવનનું પ્રમાણ નોંધપાત્ર રીતે ઘટ્યું છે. મારામારી, હિંસા અને ટીનેજમાં ગર્ભાધાન વગેરે દૂષણો ઘટ્યા છે. જો કે જે સ્વતંત્રતા અમેરિકાની પેઢીએ ચાલીસ-સાઠ વરસ અગાઉ જોઈ હતી તે ભારતની નવી પેઢીને હવે નવી નવી મળી રહી છે. લીવ-ઈન, ગર્ભપાત વગેરેનું પ્રમાણ વધ્યું છે. પરંતુ તેનાં કુપરિણામો સામે આવી રહ્યા છે. તેથી તેને એવો વેગ નહીં મળે જેવો પશ્ચિમમાં મળે છે. અમેરિકન અભ્યાસો બતાવે છે કે આજનાં બાળકોમાં ધીરજ તેમ જ સંયમ વધ્યાં છે. તેઓ બીજાનાં વિચારોને સ્વીકારે છે અને વધારે સહાનુભૂતિ દાખવતાં હોય છે.

સોશિયલ મિડિયામાં આજની પેઢીને આપણા બાળકોને ઉતારી પાડવામાં નવો આનંદ જોવા મળે છે. જો બાળકો ખરેખર તમામ ક્ષેત્રોમાં, તમામ વ્યવહારોમાં પ્રગતિ કરી રહ્યા છે, તેઓનો IQ પણ ઘણો ઊંચો ગયો છે તો પછી વાલીઓ, વડીલોમાં પૂર્વગ્રહો શા માટે જોવા મળે છે? સંશોધનો અને માનસશાસ્ત્રી સંશોધકો કહે છે કે માનવીના મગજમાં અમુક પૂર્વગ્રહો પેદા થાય તે એની યાદશક્તિ અને સમજણ પર અવળી અસર પાડે છે. કોઈ એક કે બે પ્રસંગોમાં બાળકોનો દોષ જણાય તો બધાં બાળકો બધાં પ્રસંગોમાં નબળા જ છે.

એવો વિચાર વાલીઓ ધરાવતાં થઈ જાય છે. તેઓ એ ભૂલી જાય છે કે પોતે બાળપણમાં કોઈ મહાન બાળક ન હતાં. પોતાનાં બાળકો છે તેના કરતાં પણ નબળાં હતા. ખરી વાત તો એ છે કે ક્યારેક બાળક એના વડીલોનાં વિચારો અને માનસનું પ્રતિબિંબ હોય છે. વડીલો જ્યારે બાળકોને નબળા ગણાવે ત્યારે તેઓ પોતાની જ ટીકા કરતાં હોય છે. •

સોશિયલ મિડિયામાં આજની પેઢીને આપણા બાળકોને ઉતારી પાડવામાં નવો આનંદ જોવા મળે છે. જો બાળકો ખરેખર તમામ ક્ષેત્રોમાં, તમામ વ્યવહારોમાં પ્રગતિ કરી રહ્યા છે, તેઓનો IQ પણ ઘણો ઊંચો ગયો છે તો પછી વાલીઓ, વડીલોમાં પૂર્વગ્રહો શા માટે જોવા મળે છે?

જે પ્રકારમાં ઢાળ્યાં હોય તેનું પ્રદર્શન જમીન પર થવાનું છે. અમુક એકાદ આંકડાની ટકાવારી એવી હોય જેમને સુધારી શકાય નહીં. દરેક બાળકમાં અમુક બાળ સુલભ સહજ વૃત્તિઓ ઉતરી આવે છે. અમુક બાળકોને મા-બાપ સરસ ઘાટ આપી શકે. અમુકને બિલકુલ આપી ન શકાય. અમુક ગુનાહીત માનસિકતા ધરાવતા આત્મમુગ્ધ, અહંકારી અને કુર હોય છે. પરંતુ આજની ઓવરઓલ ગુણવત્તા જુઓ તો એકંદરે બાળકો બગડ્યાં નથી પણ સુધર્યાં છે.

અભ્યાસ પ્રત્યેનાં વલણમાં વાંધો હતો. જેમ કે અમુક બાળકો સ્થિર બેસી શકતા ન હતાં, કંટાળો અનુભવતાં હતા અને અભ્યાસમાં, કલાસમાં ધ્યાન આપી શકતાં ન હતાં. પરંતુ જો ત્રીસ ચાલીસ વરસ અગાઉની વાત કરીએ તો આ પ્રમાણ ખૂબ ઊંચું હતું. બાળકો પ્રાથમિક શાળા પૂરી કરીને કે હાઈસ્કૂલમાં અધવચ્ચેથી ઊઠી જાય એ પ્રમાણ ખૂબ ઊંચું રહેતું. તેની સામે આજે અભ્યાસમાં એક ટકાના દસમાં ભાગ જેટલા માર્ક્સ વધુ લાવવા વિદ્યાર્થીઓમાં રસાકસી જામે છે. ટ્યુશન ક્લાસોએ આ સ્પર્ધાને ભડકાવી છે. આજનાં બાળકોનાં મગજ પણ ખૂબ ફળદ્રુપ બન્યાં